

Frivillig återvandring Rekognoseringsresa till Ghana

november 2006 – september 2007

Adress
Box 9077
171 Solna

Organisationsnr
802012-3171

PlusGiro/ Telefon
766424-6 +46 707717194

Email
info@ghanaunion.se
www.ghanaunion.se

1. Organisationens namn och adress

Ghana Union i Stor-Stockholm
Box 9077
171 09 Solna

Organisationsnummer: 802012-3173

E-post info@ghanaunion.se

Webbsida: www.ghanaunion.se

Telefon: +46 (0)707 717 194

2. Projektets namn

Frivillig återvandring: Rekognoseringsresa till Ghana

3. Tidsperiod:

november 2006 – september 2007

4. Sökt projektstödsbelopp:

78 860 kr

5. Beviljat projektstödsbelopp:

78 860 kr

6. Konkret syfte med projektet

- Att samla in fakta och information i städerna Accra och Kumasiangående läget inom samhällssektorerna boende, hälsovård, skolor, utbildning, arbetsmarknad samt eget företagande. Detta ansågs belysa målgruppens behov inför återvandring.
- Insamlade fakta och dokumenterad information om läget i Ghana (det ovanstående) ska förmedlas till målgruppen, projektets referensgrupper i Ghana och i Sverige, samt Migrationsverket. Informationen kommer att kunna vägleda och underlätta för målgruppen i deras förberedelser inför återvandring till Ghana.

7. Konkret mål med verksamheten

- Att inhämta fakta och information från städerna Accra och Kumasi i Ghana som ska vägleda målgruppen att stärka sig själva inför beslutet om eventuell återvandring till Ghana alternativt att söka svenskt medborgarskap.
- Informationsinsats till projektets målgrupp, män och kvinnor, om möjligheterna i hemlandet när det gäller boende, hälsovård, utbildning, skolor, arbetsmarknad, eget företagande samt att beskriva aktuella situationer för de som återvandrat eller tillfälligt befinner sig i Accra och Kumasi och bidrar till landets utveckling.

8. Målgruppen för projektet

Målgruppen är 30 personer med PUT som erhållit uppehållstillstånd av flykting- eller skyddsbehövande skäl från Ghana, som uttryckligen sagt att de önskar återvändra och som nu bor i Stockholmsregionen. Projektet kommer genom denna verksamhet indirekt att beröra: Migrationsverket, Ghana Unions medlemmar och andra ghaneser som bor i Stockholmsregioner samt myndigheter i Ghana.

9. Projektverksamheten

Två medlemmar av Ghana Union i Stockholm åkte till Ghana mellan 22:a december 2006 och 22:a januari 2007, och intervjuade personer tillhörande tre kategorier:

- a. personer som återvandrat
- b. personer i Ghana som kan tänkas invandra till Europa
- c. statliga och icke-statliga myndigheter som har med återvandring att göra.

Alla intervjuer spelades in på band och analyserades i Stockholm. Någon kvantitativ metod användes inte i och med att stickprovet var så litet.

10. Resultat

a. Intervju av personer som återvandrat.

Tre kategorier kan urskiljas.

- i. De med PUT som återvandrat frivilligt till Ghana.

Det första problemet som det stora flertalet pratade om var svårigheter med tulldeklarationen. Processen är krånglig, tar långt tid och skatterna är alltför höga.

Angående barnen i skolan säger de alla att det var svårt, men bara i början. En förälder berättade om sin dotter som kom hem från skola en dag och sa: "Här får man ingen lunch i skolan, men man blir piskad." En annan förälder sa att hans barn, som hade bott i Sverige, hade det jobbigt i början. De var inte alls vana med hemläxor även på helgerna. Han trodde att hemläxorna var för mycket. Alla

föräldrar tyckte inte at skolorna i Ghana är lika bra som de barnen lämnade i Europa.

Vård av barnen är sämre än den man hade fått i Europa. ”Det går inte alls att jämföra med Sverige,” sa en förälder. De flesta barn glömmer lätt bort svenska (eller tyska, holländska, mm) men de som lämnade Sverige i tidig tonårsålder vill inte glömma bort svenskan. Vi träffade två som fortfarande kan svenska som de pratar när föräldrarna inte hör. Men barn anpassar sig så bra. Integrationen i skolan, och i samhället för övrigt, var gradvis men fungerade till slut.

Vi fick höra att det framförallt var fruarna som inte ville lämna Europa. Männen måste göra allt för att övertala dem att åka med. I ett av fallet hade mannen ett jobb som väntat på honom i Ghana. Kvinnan är egen företagare i Ghana men tror hon kunde ha stannat lite längre i Europa.

De ghaneser som bodde utomlands tills de hade nått pensionsåldern är glada att återvändra. En, som hade bott 20 år i USA och är nöjd med sin nuvarande pension, berättade att han kände andra i USA som vill återvändra men är tvungna att vänta tills det att de har nått pensionsåldern.

ii. De som inte hade PUT men som återvandrat frivilligt

Alla vi träffade i den här kategorin (4) var glada att de hade återvänt. De som nyligen åkt till Europa upptäckte att det numera är svårt att få arbete. Dessutom blev de trötta av att alltid se upp för att inte hamna hos polisen.

iii. De som inte hade PUT och skickades tillbaka av de utländska myndigheterna.

Personer i den här kategorin var svåra att hitta. Att bli hemskickat är lite skamlig och man pratar inte gärna om det. Vi träffade bara en som säljer begagnade däck i en affär som grundades av hans bror som ”lyckades” i Tyskland. Han vill inte åka tillbaka igen eftersom han hade kommit upp i åldern och uppmanar folk till noggranna förberedelser innan man återvandrar.

b. Intervjuer med personer som kan tänka sig invandra till Europa

Bestod mestadels av ungdomar eller universitetsstuderande

i. Kumasi träff: (Nio personer, både unga och gamla. Några har förut bott utomlands)

Meningarna var blandade. Det finns de som tror att det inte var någon mening att åka till Europa. Har man något att göra i Ghana behöver man inte åka. Att åka till Europa för att utföra lågt betalda arbeten som väktare, städare, m.m. när man har en bra utbildning hemifrån är inte bra det heller. Det kan bli svårt i Europa med det fruktansvärda vädret och fruktan för polisen när man inte har uppehållstillstånd. Om man inte lyckas i Europa och återvänder kan kollegorna som inte åkt utomlands vara bättre etablerade hemma vad gäller arbete och att bygga familj. Den som åkte måste

börja om från början. Ibland betalar man höga summor för att få visum till Europa, pengar som väl kunde användas i Ghana.

Samtidigt var man överens om att det är lättare att skaffa pengar i Europa än i Ghana trots alla svårigheter i Europa. Trots de svårigheter i Europa som många varnar åker de tillbaka efter semester i hemlandet. ”De som kommer på semester här i Ghana säger att det är svårt, ändå åker de tillbaka. Varför?”, frågade en av deltagarna. Man är också övertygad om att det är bra att åka ditt för erfarenhetens skull och för att uppleva det själv.

ii. Accra träff bestod av 16 unga universitetsstudenter och personer som har återvandrat, jämt fördelat mellan män och kvinnor.

Meningarna var blandande här också. Man har sett att några återvandrande har lyckats med att grunda företag som anställer andra, bygga hus, o.s.v. De har en annan ’finare’ livsstil. Men de ser svårigheter också. Det ekonomiska trycket på de återvandrade från familjen och omgivningen kan bli enormt. De som återvandrar utan förmögenhet eller färdigheter kan få det svårt. Några som har bott för länge i Europa och fått smak på ett annat liv kan få det svårt att anpassa sig. Ofta kommer man hem och ser att man har blivit lurad av egna familjemedlemmar. ”De gjorde inte vad de sa att de hade gjort med pengarna jag skickade,” sa flera. Flera exempel på detta nämndes. Man har också sett folk som har tvingats att åka tillbaka på grund av detta. Trots allt detta, tror dessa unga studenter att en vistelse i Europa eller USA kan bli en bra erfarenhet för livet. De flesta vill åka för att utbilda sig och erfara ett annat utbildningssystem. Åka till Europa för att utföra enkla arbeten vill ingen av dem. Man vill också att de som redan är där ska komma hem för att hjälpa hemlandet. Efter mötet i Accra, valde vi åtta personer jämnt fördelat mellan män och kvinnor som referensgrupp. Ordförande av studentkåren valdes som ordförande för gruppen. Referensgruppen i Ghana kommer att samla all information om förhållandena när det gäller arbetsmarknad, utbildning, hälsovård, boende och samhällsutvecklingen i stort och skicka den till oss. Sedan har vi kontinuerlig kontakt med dem. Det är vår idé att hålla kontakten under det första året innan vi reser tillbaka för att undersöka läget på nytt.

c. Statliga och icke statliga myndigheter

Både vice ministern för turism och diaspora affärer och minister för statliga säkerheten försäkrade oss att regeringen är väldigt intresserad av ghaneser som bor utomlands och som vill investera i landet. Det finns även ett program för att underlätta återvandring. Man ger information om grundläggande nödvändigheter – boende, arbete, utbildning för barn, osv. Ghanas ambassader får hjälpa till med detta. Det har också funnits diskussioner med utländska regeringar angående utvisning av ghaneser. Lagen om dualt medborgarskap har trätt i kraft. Syftet är att locka utländska ghaneser att vilja återvandra. Säkerhetsministern (som själv hade bott i asyl 19 år i Storbritannien) försäkrade att återvandring inte har varit någon säkerhetsrisk för landet. Ghana har ju en fungerande demokrati och inga politiska fångar finns i landet. Han råder ghaneser att komma hem och hjälpa till fast han förstår att det kan finnas praktiska humana problem särskilt med äktenskap och familj.

GIPC (Ghana Investment Promotion Centre) är en statlig myndighet med mål att underlätta för utländska investeringar i Ghana. Man har ett helt sekretariat inom centret med ansvar för Non Resident Ghanaians (NRG) som vill investera i landet. GIPC anordnade en stor konferens 2005 för återvandrande ghaneser (Homecoming Conference). Man är främst intresserad av ghaneser som vill investera hemma och vill ge dem all hjälp de behöver. Man har ansökt till EU för hjälp med dessa och kommer att utvidga ansökan för att omfatta de nordiska länderna. Vidare skall man besöka länderna för att förklara investeringsprocesserna till utländskboende ghaneser. Allt information finns på deras webbsida www.gipc.org.gh

Utbildningsdepartementet är en av de departement som tappat mest kvalificerad arbetskraft, främst under 80-talet, när många certifierat lärare lämnade landet för att åka till Nigeria. Många åkte därifrån vidare till Europa och USA. Idag har utbildningssystemet i Ghana omdanats. De lärare som har återvandrat kan få jobb inom departementet igen fast de måste själva leta efter skolor som behöver deras tjänster. Certifierade lärare har lättast att få tillbaka sina jobb. Det finns en ansökningsblankett (Foreign Students Entry Form) för barn till återvandrande ghaneser som vill komma in i landets utbildningssystem. Antagningstentamen till Ghanas statliga universitet kan skrivas i landets ambassader (fast inte i Köpenhamn som ansvarar för Sverige).

De flesta återvandrade vi pratade med klagade mycket på tullmyndigheterna. Men tullmyndigheterna påstår att de har klara regler som, om man följer dem, förenklar saker och ting. Dessutom beskylls de för fel som egentligen beror på andra myndigheter. Man bör fylla i rätt dokument (Single Administrative Document). Deklarationsblanketten skall köpas från tullen. En Final Classification and Valuation Report skall skrivas innan varorna anländer i Ghana. Man skall också ha genuina fakturor över alla varor som tas med. Återvandrande ghaneser som har bott minst 12 kontinuerliga månader utomlands har rätt att ta med sina personliga effekter skattefritt. Varorna ska beskrivas rätt och vad som deklarerats på pappret ska stämma med det som finns i containern. Man bör veta att andra aktörer är involverade vid andlämningsställen: skattemyndigheter, hälsomyndigheter, standards board, osv. Det finns olika regler för varor för privata bruk och handelsvaror. Dessa, och alla gällande regler, finns på tullmyndigheternas webbsida (www.ghanacustoms.gov.gh). Den bör man ofta besöka för att få information om uppdateringar och regelförändringar. Dessutom finns dessa regler vid landets ambassader. Gör man inte rätt från början, kan processen ta onödigt lång tid. Tullmyndigheterna har börjat datorisera hela systemet och försöker ta med andra aktörer. Snart kan det bli möjligt att hantera de flesta ärenden online och pappersarbetet bli mindre.

Vi hade ett möte med en representant för IOM (International Office of Migration). Han hade en annan uppfattning om återvandring. Visserligen är man intresserad av att assistera frivillig återvandring, särskilt av utbildade personer som vill komma hem. Men man ger assistans också till personer som vill migrera till andra länder och bidrar till utvecklingen i dessa länder. Detta är tvärt emot det nuvarande projektet som enbart är avsett för att få personer som migrerade till Europa att frivilligt återvandra till sina ursprungliga länder. Två av de projekt som IOM i Ghana just nu har är relevanta i detta sammanhang. Det ena projektet, MIDA Help Ghana, är sponsrat av den holländska regeringen. De betalar för ghananska hälsoprofessionella som bor i Europa

för att de skall utföra temporära arbeten i Ghana. Syftet är att prova läget för en eventuellt återvändande. Det andra projektet, också en MIDA projekt sponsrade av den italienska regeringen, uppmuntrar ghananska immigranter i Italien att komma och etablera små företag i Ghana. IOM har inget program för permanent återvandring till Ghana. De har inte heller, nu, något projekt som involverar de skandinaviska länderna utan koncentrerar sig på området där det finns många högutbildade ghaneser – Storbritannien, Tyskland, Holland, och USA.

11. Analys av resultatet

Alla vi pratade med sade att de blev väl välkomna av familj och släkt. Även de som blev hemskickade av polisen och som kom hem med tomma händer blir välkomna. Det är en del av ghanansk kultur att ta hand om sina egna och därmed den som har rest långt bort och återvänt hem.

1. Svårigheter med återvandring:

i. För dem som bor utomlands

- att kunna ta ställning till att stanna eller återvända
- för studenter som är klara med sina studier, kan det bli svårt att få förlängt uppehållstillstånd även om man önskar stanna.
- de som har familj har det svårare att återvända även om viljan finns. Små barn och makar som inte kommer från Ghana gör det svårare att vilja återvända. Det kan vara lättare för ensamstående människor att ta steget mot återvandring
- ofta är det en av makarna som vill skjuta upp beslutet om återvandringen

ii. Svårigheter i samband med återvandring

- det är svårt att ha med de ghanesiska myndigheterna att göra. Även ambassaden i Köpenhamn, med ansvar för alla nordiska och baltiska länder, är underbemannad och har ofta inte tillräckligt med tid för ghaneser. Detta är ett tredjeverldspöblem.
- för höga skatter vid tullen och krångliga deklarationer och rutiner.
- att etablera ett företag är inte lätt i Ghana. Förväntningarna kommer till korta, till exempel beroende på att antalet underleverantörer inte är tillräckligt. I Europa kan vissa enkla moment i produktionsprocessen läggas över på någon annan. Den möjligheten finns ofta inte i Ghana. Man får sköta hela produktionsprocessen själv.
- regeringen har lovat många förbättringar som inte har ägt rum. "Det verkar som om man är mer intresserad av färdiga produkter från Kina än av egna produkter" säger en man från Kanada.
- I Ghana är det svårt att få banklån. Familjemedlemmar är inte villiga att ge kredit till återvändande som de tror redan har pengar.
- trycket från släkt att hjälpa till kan bli högt. Alla tror att man är rik.
- man blir en främmande människa i sitt land när man har bott länge utomlands

2. Varför vill en ghanes som bor utomlands återvända?

- studenter (ofta på stipendier) som inte kan förnya sina uppehållstillstånd när deras studier är klara även om de önskar stanna. Ofta har dessa bra jobb att återvända till.

- det kan bli svårt att få arbete här särskilt det jobb som motsvarar ens kompetens
- för de politiskt aktiva som flydde repression hemifrån och sökte asyl här, kan en förbättring av den politiska situationen hemma göra att man vill återvändra
- personer som blir svårt sjuka och tror att de kan få bättre social vårdnad hemma än i Europa.
- gamla och pensionerade som tror att deras pension räcker till ett bättre liv i sin ålderdom hemma än in Europa och som gärna vill dö och begravas i sitt födelseland
- personer som är trötta på att ha bott för länge utomlands och vill slippa vinter kylan.

3. Varför vill en ghanes åka utomlands?

Den främsta anledningen, enligt alla vi pratade med, är att få en högre ekonomisk standard

Man vill åka utomlands för att

- skaffa kapital för att göra något hemma – nämndes av nästan alla intervjuade
- kunna försörja familj och släkt hemma
- få högre utbildning
- skaffa arbetserfarenhet som kan komma till nytta i Ghana
- skaffa allmän livserfarenhet – leva det moderna livet

4. Vad får en ghanes att inte vilja åka till Europa?

- de som har ett välbetalt arbete stannar gärna hemma
- äldre människor orkar inte resa och börja ett nytt liv. ”Nu är jag 53 och har ingen lust att resa mer,” säger en man vi pratade med som skickades hem från Holland.
- de som varit utomlands och vet att det inte är lätt och som inte vill upprepa svårigheterna. ”Lönen räcker inte här i Ghana men det är bekvämt och utan stress här hemma”, säger en ung man som återvandrade från London där han hittade inget jobb.

5. Råd från de intervjuade till dem som funderar på att återvändra

- i. man ska återvändra när man fortfarande är stark. ”Vänta inte tills du är 50 eller 60 innan du kommer hem. Det kan bli för sent” hörde vi ofta från de vi intervjuade.
- ii. Gradvis återvändning är bra. Man ska besöka hemlandet ofta för att sondera läget.
- iii. Skaffa eget boende hemma innan den slutliga återvandringen.
- iv. ”Hem, ljuva hem” hörde vi från nästan alla.

12. Planering för fortsatt verksamhet

Hjälpen som myndigheterna ger till dem som har återvandrat är inte tillräcklig. Man har lovat att göra mer. Vi har ständig kontakt med referensgruppen för att kontrollera om förhållandena har blivit bättre i Ghana. Det kan bli nödvändigt att åka ned igen och se om det har blivit förbättringar.

13. Ekonomi och budgetredovisning

Se Bilaga A

14. Utvärdering av projektet

Svårigheter med utförandet av projektet:

1. Att välja stickprovet för intervjuer kan bli svårt. De som blir hemskickade talar inte gärna med oss. De kontakter vi etablerade innan vi kom till Ghana tipsade oss om andra som också har återvandrat. Vi frågade också folk i samhället som känner till personer som har återvandrat.
2. Det kan bli stora logistiska problem med att resa från plats till plats i ett afrikanskt land.
3. Det är svårt att träffa myndighetspersoner. Ett möte som man hade kommit överens om kan strykas i sista minuten. Ofta kommer man till ett kontor och personen man skulle träffa är inte på plats. Det kan innebära långa väntetider.
4. Vi hann inte prata med hälsomyndigheterna. Departementet förlorar högre professionella yrkesutövare – läkare och sjuksköterskor. Detta sker fortfarande.
5. En mer vetenskaplig förankring av arbetet behövs. Kanske kan uppdragsgivaren ge grundligare hänvisning.
6. Budgeten var knapp och täckte inte riktig alla utgifter

Våra egna slutsatser

1. Det är viktigt att varna målgruppen om de svårigheterna som finns i återvandring.
2. Myndigheterna i Ghana är mer intresserade av länder där det finns många ghaneser. De nordiska länderna har inte så många ghaneser. Dessutom är myndigheterna mera intresserade av ghaneser som kan komma hem och investera eller de med utbildning som landet behöver. Den vanlige ghanesen i Sverige tillhör inte dessa grupper.
3. Det finns unga som vill resa, oavsett hur det blir. De tror att det blir bättre i Europa än i Ghana.
4. Uthållighet behövs för att lyckas i Ghana.
5. Vid redovisningen, frågade målgruppen ofta om vilken finansiella hjälp man kan få av svenska myndigheterna för att återvandra och bosätta sig i Ghana. De tror inte att nuvarande finansiella hjälp är tillräcklig.
6. Vår ambition är att stödja målgruppen så att de inte skall förhastat sig i sitt beslut om återvandring. Vi anser att det krävs en gradvis planering på minst två år innan man kan återvandra. Det är också viktigt att förbereda målgruppen för risken att bli som en främling i sitt eget land och bli medveten om den kulturförändring som har ägt rum här under många års frånvaro.
7. Syftet med det föreliggande projektet verkar vara att "bli av med" personer som har emigrerat till Europa. De ghananska myndigheterna är däremot mer

intresserade av medborgare som vill återvända hem för att bidra till utvecklingen. Om man inte kan få dessa skilda syften att komplimentera varann så är det inte troligt att återvandringsprojektet kommer att uppnå de mål som man har hoppats på.

Hur vi förmedlade resultatet till målgruppen

- Redovisning, filmvisning och diskussion vid föreningsmöte (där vi delade ut broschyrer och annat material vi fick med oss från Ghana)
- Publicering av delar av rapporten på föreningens webb sida
- Film om projektet på Öppna Kanalen

Sista ordet

Att ta steget att bestämma sig att återvända kräver mod, beslutsamhet och uthållighet. Den person som kan ta steget är säkert stark för att lyckas i Ghana också.

Micah Kissi
Ordförande
Ghana Union i Stockholm

Kofi Sapathy
Medlem
Ghana Union i Stockholm

maj 2007

maj 2007

Bilagor

A. Ekonomi och budgetredovisning

B. Personer som intervjuades

Accra

Privata personer

1. Däckförsäljare 1, bodde i Tyskland (vill vara anonym).
2. Däckförsäljare 2, bodde i Tyskland och Holland, hade inte PUT (vill vara anonym).
3. William Yamoah, ordförande i (NUGS – förenade högskolornas studentkår).
4. T. en man som bodde 12 år i Sverige med fru och fyra barn. (Vill vara anonym)
5. Oheneba och fru, två barn. Bodde och studerade i Sverige i 10 år. Nu universitetslektor i Ghana
6. Ben Gyan och fru, två barn. Bodde och studerade i Sverige i sex år. Nu forskare vid Noguchi Memorial Research Institute, Accra
7. Buame och fru, med två barn. Utbildade sig i Sverige, nu universitetslektor, University Of Legon, Accra.
8. En privat affärsman. Har aldrig rest utanför Ghana.
9. Joe, en ung man som återvände från London.
10. Suberu, 18 år i USA. Återvände när han uppnådde pensionsålder
11. En diskussionsgrupp bestående mestadels av (20) universitetsstudenter

Statliga och icke-statliga

1. Francis Poku, Säkerhetsminister som själv bodde asyl 19 år i Storbritannien
2. Baidoe Ansaah, Vice turism och diaspora minister. Med ett förflutet i Köpenhamn
3. Kwabena Antwi, ansvarig för Non Resident Ghanaians Sekretariat, GIPC
4. En tjänsteman från Ghana Investment Promotion Centre (GIPC)
5. En tjänsteman från Accra Regional Ministry. Vill vara anonym
6. Annie Anipa, PRO, CEPS (Ghanas tullmyndighet)
7. P. K Krampah, tjänsteman, utbildningsdepartement
8. Ekow Appiah, IOM (International Office of Migration).

Kumasi

Privata personer

1. Phylis Yeboah, bodde flera år USA
2. Joe Marfo, bodde 20 år i Israel och Kanada. Har en fabrik i Kumasi som tillverkar möbler.
3. Nana, 18 år i London
4. En diskussionsgrupp bestående av 9 personer.

Statliga

1. Regional statistiker som själv bodde två år i Tyskland.

C. Bild och ljud

1. Stillbilder, 8 stycken

2. Frivillig återvandring: Rekognoseringsresa till Ghana (DVD, 59.56 min)

D. Ansökan